

**Комунальний вищий навчальний заклад
«ВІННИЦЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ»**
21050 м.Вінниця, вул.Грушевського,13, тел./факс 67-08-85,
E-mail: bil@mail.vinnica.ua

Відділ управління освітніми закладами
тел. 67-08-91

Ковальчук В.І.,
завідувач відділу
управління освітніми закладами

Аналіз уроку – психолого-педагогічного аспекту внутрішнього шкільного управління

У процесі управління загальноосвітнім навчальним закладом потрібно знати де, на якій ділянці керованого процесу необхідно впливати на нього для підвищення ефективного розвитку.

Сам урок - це те місце, де відбуваються основні процеси навчання, виховання й розвитку особистості, з уроку починається розвиток конкретної школи.

Все життя школи в основному відбувається на уроках. В.О. Сухомлинський у своїй книзі «Багаторічні спостереження за роботою керівників шкіл переконують у тому, що поверхневість, примітивізм керівництва – це насамперед результат того, що директор не знає, що відбувається на уроках, у якому напрямку розвивається творча майстерність учителя, та і чи є вона взагалі в школі, ця майстерність».

Які б зміни не відбувалися б в школі, якого б вигляду вона не набувала: гімназії, ліцею, навчально-виховного комплексу, – уроки залишається основною організаційною формою навчання, і суть школи - в уроці. Ніхто не звільняв керівників шкіл від управління уроком. Аналіз уроку був і залишається епіцентром управлінської діяльності керівників школи.

Стара авторитарна система внутрішнього шкільного управління, вичерпавши всі свої можливості, є в наш час гальмом подальшого розвитку школи. Формальний, некомпетентний, суб'єктивний переказ побаченого уроку, довгий час видавався за його аналіз, є просто шкідливим, тому, що він став перешкодою на шляху творчого розвитку педагога, на шляху взаємин співробітництва, на шляху поглиблення пізнання керівником керованого процесу. Аналіз уроку – це індивідуальна форма роботи керівника школи з учителем. Бесіда проходить у комфортній для вчителя обстановці. А в ході аналізу уроку можуть вирішуватися багато питань розвитку, підвищення професійної майстерності вчителя, його взаємин з дітьми.

Педагогічний аналіз уроку є основним інструментом індивідуального психолого-педагогічного управління. При правильному підході до його організації й проведення, при перетворенні аналізу уроку вчителя на школу

підвищення його педагогічної майстерності, цей процес надає керівникові і учителеві великі можливості для продуктивної взаємодії.

Зміст аналізу уроку завжди має слугувати завданням розвитку, включення учителя в режим творчості. Відкрити перед учителем можливість для творчого дослідження в процесі повсякденної праці – одне з найважливіших і найбільш складних управлінських завдань керівника школи.

Педагогічний аналіз уроку повинен формувати у вчителя переконання необхідності переглянути свої методи роботи, взаємини з учнями, якщо вони виявилися непродуктивними.

Педагогічний аналіз – найбільш потужний інструмент мотивації роботи вчителя. Мотивів, які в ході аналітичної роботи керівника із учителем, можуть формуватися безліч. До них можуть належати:

- самореалізація вчителів в праці;
- засвоєння нових методик і технологій;
- поліпшення взаємин з дітьми;
- підвищення якості знань учнів тощо.

Педагогічний аналіз уроку – найважливіший і дуже ефективний спосіб індивідуальної науково-методичної роботи керівника з учителем. Педагогічний аналіз уроку є способом поєднання педагогічної теорії з практикою навчально-виховної роботи.

Педагогічний аналіз уроку – основа узагальнення і поширення перспективного педагогічного досвіду. Для того, щоб керівники навчального закладу зуміли познайомитися з творчою лабораторією вчителя, знайти основу його досвіду, необхідно відвідати і проаналізувати не один його урок. Підсумки такого аналізу й лягають в основу узагальнення досвіду.

Педагогічний аналіз уроку найбільш активно й безпосередньо впливає на кінцеві результати навчального процесу, тому що він є одним з найголовніших інструментів управління якістю викладання, формування якості знань учнів і рівня їх вихованості.

Педагогічний аналіз допомагає вчителю вплинути на свою працю зі сторони боку, оцінити свої сили, побачити досягнення і недоліки у своїй роботі. Він є найважливішим засобом стимулювання самоосвіти педагога.

Глибокий і кваліфікований аналіз уроку – кращий засіб виховання свідомого ставлення вчителя до роботи.

Основні етапи комбінованого уроку та їх аналіз

І. Організаційний етап

Завдання етапу: забезпечити комфортний стан обстановку для роботи на уроці і психологічно підготувати учнів до роботи на уроці.

Зміст етапу:

1. Привітання. Взаємне вітання – елементарний акт ввічливості й одночасно початок педагогічного процесу, початок спілкування вчителя і учнів. Привітання вчителя – це заявка про те, у якому психологічному режимі він проведе урок, відповідь учнів – реакція на цю заявку.
2. Визначення відсутніх.
3. Перевірка готовності учнів до уроку:
 - а) зовнішній вигляд учнів;
 - б) психологічна готовність до уроку;
 - в) стан робочого місця.
4. Перевірка підготовленості класного приміщення до уроку.
5. Організація уваги. На цьому етапі починає закладатись характер взаємин учителя і класу через доброзичливий настрій учителя й учнів:
 - а) короткочасність організаційного моменту;
 - б) організація уваги всіх учнів і швидке входження в діловий ритм.

II. Етап перевірки домашнього завдання

Навчально-виховним завданням етапу є перевірка правильності, повноти й усвідомлення виконання домашнього завдання всім класом, з'ясування причин невиконання завдання окремими учнями, усунення, в ході перевірки, виявлення пробілів в знаннях, навичках і вміннях.

Зміст етапу:

1. Виявлення факту виконання домашнього завдання всім класом;
2. З'ясування причин невиконання завдань окремими учнями;
3. Визначення типових недоліків у знаннях і причини їх появи;
4. виправлення помилок, допущених учнями в домашній роботі;
5. Використання взаємодопомоги й самоконтролю учнів;
6. Перевірка домашнього завдання вчителем дозволяє визначитись у виборі методики.

Умови досягнення позитивних результатів

1. Оперативність учителя, цільова спрямованість його діяльності;
2. Використання вчителем системи прийомів, що дозволяють визначити виконання домашнього завдання в усіх учнів класу;
3. Усвідомлення школярами взаємозв'язку домашнього завдання з результатами свого навчання;
4. Формування думки учнів про те, що «забути» виконати домашнє завдання неможливо.

Показники виконання навчально-виховного завдання етапу:

1. Виявлення факту виконання домашнього завдання у всього класу за 5-7 хв., встановлення типових помилок та їх ліквідація.
2. Виявлення причин невиконання домашнього завдання окремими учнями і вживання заходів для їх ліквідації.

3. Використання різних форм контролю, залежно від змісту, виду й мети домашнього завдання, а також залежно від ставлення учнів даного класу до виконання домашньої роботи.
4. Формування розуміння учнями зв'язків виконавця їх домашньої роботи з результатами свого навчання.

III. Етап всебічної перевірки знань

Навчально-виховні завдання:

Глибоко і всебічно перевірити знання учнів, виявивши причини, недоліки у знаннях і вміннях. Закріплення, уточнення й систематизація знань учнів. Перевірка організації й методики самостійної домашньої роботи учнів. Сформувати в учнів навички правильного відтворення їх знань і вмінь.

Зміст етапу:

1. Перевірка різними методами обсягу і якості засвоєння матеріалу окремими учнями.
2. Перевірка сформованості загально навчальних і національних навичок і вмінь.
3. Оцінювання відповідей учнів.
4. Організація навчальної діяльності всього класу під час відповіді, викликаних до дошки учнів.

Форми опитування можуть бути різними: фронтальне опитування, програмова перевірка знань, індивідуальне опитування перед всім класом.

Умови досягнення позитивних результатів

1. Використання різноманітних методів перевірки знань.
2. Постановка додаткових питань для перевірки глибини й усвідомленості знань.
3. Створення у процесі опитування нестандартних ситуацій

Показники виконання навчально-виховного завдання етапу:

1. Перевірка вчителем обсягу, правильності, глибини, усвідомлення, гнучкості й оперативності знань, уміння використати їх на практиці;
2. Аналіз відповідей, спрямований на вказівку позитивних і негативних сторін у знаннях, уміннях і навичках учнів.
3. Активна діяльність усього класу в ході перевірки знань окремих учнів.

IV. Етап підготовки учнів до активного й свідомого засвоєння нового матеріалу

Навчально-виховне завдання етапу:

Організувати пізнавальну діяльність учнів, підготувати їх до засвоєння нового матеріалу. Навчити учнів формулювати мету й вибрати конкретні засоби для її досягнення.

Зміст етапу:

1. Повідомлення теми вивчення нового матеріалу.

2. Формулювання (разом з учнями) мети й завдань вивчення нового матеріалу.
3. Практична значимість вивчення нового матеріалу, мотивація учнів до його освоєння.

Це етап організаційного сприйняття навчального матеріалу, етап формування цілеспрямованості навчання. Кожен учень повинен усвідомлювати цілі всіх дій, що виконуються у навчальному процесі.

Умови досягнення позитивних результатів

1. Формування мети, обмірковування завдань, практичної значимості для учнів нового навчального матеріалу. Фіксація всього цього в поурочному плані.
2. Показати учням, чого вони повинні навчитись в ході уроку, які знання, уміння й навички опанувати.
3. Сформулювати в учнів розуміння, що без мети важко оцінити результат навчальної діяльності на уроці. Успішно можна працювати тільки в тому випадку, коли для кожного відомий передбачуваний кінцевий результат.

Показники виконання навчально-виховного етапу уроку

1. Активність пізнавальної діяльності учнів на наступних етапах;
2. Ефективність сприйняття й осмислення нового матеріалу;
3. Розуміння учнями практичної значимості вивченого матеріалу.

V. Етап засвоєння нових знань

Навчально-виховне завдання. Дати учням конкретне уявлення про досліджуванні факти, явища, правила, принципи, закони. Сприяти засвоєнню учнями методу відтворення досліджуваного матеріалу. На основі здобутих знань виробити відповідні навички й уміння.

Зміст етапу

1. Організація уваги.
2. Організація вчителем процесу сприйняття, усвідомлення, осмислення, первинного узагальнення й систематизації нового матеріалу.
3. Навчити учнів умінь і навичок раціонально вчитись.
При здійсненні цього етапу необхідно пам'ятати, що сутність навчання полягає не у викладанні навчального матеріалу під керівництвом вчителя з використанням сучасних продуктивних методів і прийомів.

Умови досягнення позитивних результатів

1. Актуалізація опорних знань учнів.
2. Використання способів активізації розумової діяльності учнів, залучення їх до пошукової роботи, самоорганізації процесу навчання.
3. Використання інтерактивних методів.
4. Проведення словникової роботи, як одного з інструментів усвідомлення навчального матеріалу.

Показники виконання навчально-виховного етапу уроку

1. Якщо вчитель використав пояснювально-ілюстративний метод, то критерієм виконання дидактичного завдання може слугувати якість відповідей учнів на наступних етапах уроку.
2. При використанні проблемного, пошукового методу, евристичної бесіди показником ефективності засвоєння учнями повних знань і вмінь є правильність їх відповідей у процесі бесіди або самостійної роботи.

VI. Етап закріплення нових знань

Навчально-виховне завдання етапу: закріпити в пам'яті учнів ті знання і вміння, які необхідні їм для самостійної роботи над новим матеріалом. Домогтися в ході закріплення підвищення рівня осмислення вивченого матеріалу, глибини цього розуміння. Виробити відповідні навички і вміння.

Зміст етапу

1. Закріплення нових знань і вмінь.
2. Закріплення методики вивчення питання й методики майбутньої відповіді учня при черговій перевірці знань.
3. Перевірка розуміння сутності нових понять учнями.
4. Закріплення вивченого матеріалу на основі його застосування на практиці, в нестандартних ситуаціях.
5. Вироблення відповідних навичок і вмінь.

Умови досягнення позитивних результатів

1. Розв'язання на основі набутих знань творчих і практичних завдань.
2. Використання різних способів закріплення знань, питань, що вимагають розумової активності, самостійної розумової діяльності.
3. Визначення масштабу та якості пробілів у розумінні нового матеріалу.

Показники виконання навчально-виховного етапу уроку.

1. З'ясування вчителем міцності й рівня усвідомленості знань учнів.
2. Уміння учнів впізнавати й співвідносити факти з поняттями, правилами, ідеями.
3. Уміння відтворювати основні ідеї нового матеріалу.

VII. Етап інформування учнів про домашнє завдання, інструктаж з його виконання

Навчально-виховне завдання. Повідомити учням про домашнє завдання. Пояснити методику його виконання. Підготувати диференційоване домашнє завдання.

Зміст етапу

1. Мотивувати диференційоване домашнє завдання.
2. Докладний, але стислий інструктаж з виконання домашнього завдання.
3. Використовувати диференційовані домашні завдання для закріплення матеріалу, для розвитку індивідуальних здібностей учнів.

Умови досягнення позитивних результатів.

1. Обов'язкове й систематичне виконання етапу в межах уроку, до дзвінка. Для виконання навчально-виховного завдання етапу необхідно відводити спеціальний час, достатній для виконання завдання. Не можна давати домашнє завдання після дзвінка.

2. Завдання має даватися при повній увазі всього класу.
3. Зміст домашнього завдання повинен бути зрозумілий всім учням без винятку.

Правильне виконання домашнього завдання всіма учнями класу з'ясується на наступному уроці.

VIII. Етап підведення підсумків уроку.

Підвести учнів до підведення підсумків уроку.

Зміст етапу:

1. Підведення підсумків уроку: як працював клас, хто з учнів працював особливо старанно, про що нове учні дізнались.
2. Урізноманітнення форм проведення цього етапу уроку.
3. Оцінювання учнів.

Умови досягнення позитивних результатів.

1. Учні повинні бути підготовленими до цього етапу протягом усього уроку.

Література.

1. Конаржевський Ю.А. Аналіз уроку.-Х. Видавництво «Ранок» .
2. Махмутов М.І. Сучасний урок –М-1981.
3. Онищук В.А. Урок в сучасній школі.К-1981.
4. Сухомлинський В.О. Директор школи-керівник навчально-виховної роботи. Дисертація на здобуття вченого ступеня кандидата педагогічних наук. Меморіальний музей В.О.Сухомлинського - Фонд №13.
5. Сухомлинський В.О. Розмова з молодим директором школи –К.- 1973.